

Možnosti operativních postupů zadavatelů podle zákona o zadávání veřejných zakázek při zvládnání současné živelní pohromy

Je nadmíru jasné, že zvládnání současných povodní a bezodkladná likvidace jejich bezprostředních následků vyžaduje ze strany orgánů státu a samospráv uzavírání mnoha úplatných smluv (zprovoznování důležitých komunikací, telekomunikačních zařízení, čištění komunikací a vodních zdrojů, demolice, obnova zdrojů pitné a užitkové vody, nákup základních potravin, dezinfekčních a čisticích prostředků a mnohé další), které naplňují definici veřejné zakázky. I přes tuto nelehkou situaci jsou zadavatelé vázáni při zajišťování svých potřeb zákonem č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek (dále jen „zákon“). Je přitom zřejmé, že nastalé mimořádné okolnosti mnohdy znemožňují provedení standardního zadávacího řízení, které je jinak s uzavíráním smluv na veřejné zakázky imanentně spjato. Pro řešení takových situací zákon nabízí operativní řešení a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „Úřad“) na ně nyní upozorňuje, aby alespoň touto cestou pomohl starostům měst a obcí i dalším zadavatelům ze zasažených oblastí složitou situaci zvládnout.

I. Veřejné zakázky malého rozsahu

Podle § 27 zákona jde o zakázky, jejichž předpokládaná hodnota nepřesáhne (tj. je maximálně rovna) 2 mil. Kč bez DPH v případě veřejných zakázek na dodávky nebo služby, resp. 6 mil. Kč bez DPH, pokud jde o stavební práce. Takové zakázky zadavatel není povinen zadávat v zadávacím řízení (viz výjimka stanovená v § 31 zákona). V případě zvládnání mimořádné situace tak v podstatě stačí operativně uzavřít smlouvu s příslušným dodavatelem. Jedná se o nejjednodušší způsob zadání veřejné zakázky, na jehož základě lze operativně zajistit např. úklidové služby, opravy poškozených staveb, nákupy čisticích prostředků, potravin apod.

S ohledem na další zákonné povinnosti, které zadavatele, resp. veřejné subjekty obecně stíhají (např. týkající se uveřejňování smluv), lze doporučit uzavírat smlouvy nikoli zcela marginální hodnoty písemně, případně alespoň následně o uzavření takové smlouvy vyhotovit písemný záznam, který bude zachycovat všechny podstatné náležitosti předmětné smlouvy. Pozor, i smlouvy (překračující hodnotu 500 000 Kč bez DPH) uzavírané ve výjimečné situaci je třeba následně do 30 dnů od jejich uzavření uveřejnit v souladu s § 219 ZZVZ.

V souvislosti s veřejnými zakázkami je na místě ještě upozornit na skutečnost, že za jednu veřejnou zakázku se nepovažuje smlouva jako taková, ale klidně i souhrn plnění z několika smluv, pokud jde o funkční celek zadávaný v časové souvislosti. Pokud je tedy nutné zadat operativně zakázku s hodnotou vyšší než 2, resp. 6 mil. Kč bez DPH, řešením není tuto zakázku „rozdělit“ na několik smluv, ale použít jiný způsob zadání (viz dále).

II. Jednací řízení bez uveřejnění

Jednací řízení bez uveřejnění (dále též jen „JŘBU“) je zvláštním druhem zadávacího řízení, ve kterém je možno velmi rychle (v podstatě velmi podobným způsobem, jako mezi dvěma

soukromými osobami) uzavřít smlouvu bez jakéhokoli omezení její hodnoty. Právě proto, že tento institut dává zadavateli takovou volnost, je však jeho použití svázáno přísnými podmínkami. Bezprostřední zvládnání živelní katastrofy je však těmito podmínkami bezpochyby kryto.

Podle § 63 odst. 5 zákona může zadavatel použít jednací řízení bez uveřejnění, *pokud je to nezbytné v důsledku krajně naléhavé okolnosti, kterou zadavatel nemohl předvídat a ani ji nezpůsobil, a nelze dodržet lhůty pro otevřené řízení, užší řízení nebo jednací řízení s uveřejněním*. Jednoduše řečeno: vzhledem k tomu, že povodeň zadavatel zcela jistě nezpůsobil a nelze ji ani dlouhodobě předvídat, je možno v JŘBU zadat každou veřejnou zakázku, která je nezbytná ke zvládnutí povodně a operativnímu odstranění jejich bezprostředních následků a která musí být realizována tak rychle, že ji není možno zadat ve standardním zadávacím řízení. Je přitom možno vycházet z toho, že i to nejjednodušší zadávací řízení (zjednodušené podlimitní řízení) nelze provést rychleji než v řádu několika týdnů.

Úřad pokládá za potřebné upozornit na skutečnost, že takto jednoduše lze zadat opravdu jen zakázky, které jsou nezbytné ke zvládnutí povodně a odstranění jejich bezprostředních následků. JŘBU, které může také vypadat jako přímý výběr konkrétního dodavatele bez jakékoli soutěže, nelze použít pro zadání zakázek, které budou sloužit k dlouhodobější obnově území (byť budou též ve svém jádru vyvolány povodněmi). Jako ilustrativní příklad lze použít obnovu dopravní infrastruktury: pokud je např. neprůjezdná silnice do obce, lze nutnou opravu (= zprůjezdnění) takové silnice zadat v JŘBU. Pokud je ale v obci např. poškozena část náměstí, přičemž jeho obnova není bezprostředně nutná (lze jej, byť s jistým diskomfortem pro občany, používat) a obec se rozhodne pro jeho komplexní rekonstrukci, musí postupovat ve standardním zadávacím řízení.

Z hlediska samotného postupu se JŘBU nejvíce ze všeho podobá jednání o uzavření smlouvy mezi dvěma soukromými osobami. Formálně jednací řízení bez uveřejnění zahajuje zadavatel odesláním písemné výzvy k jednání výzvy k podání nabídek nebo zahájením jednání s dodavatelem. Zákon z procesní stránky průběh vlastního jednání neupravuje. Zadavatel může oslovit a dále jednat buď s jedním, nebo s několika dodavateli, přičemž při tomto jednání není vázán ani svými původně stanovenými podmínkami. Jednání je třeba alespoň základním způsobem dokumentovat; i v případě ústního jednání je dle § 211 odst. 3 zákona vyžadována jeho dokumentace.

Pokud jde o požadavky, které musí zadavatel uplatnit ve vztahu k dodavateli, je třeba upozornit na § 73 odst. 1 zákona, podle kterého zadavatel musí vždy a bezvýjimečně po dodavateli požadovat prokázání základní způsobilosti.¹ Neprokázání základní způsobilosti by mělo standardně vést k vyloučení dodavatele ze zadávacího řízení (a tedy k neuzavření smlouvy), nicméně § 75 odst. 2 zákona umožňuje smlouvu přesto uzavřít, pokud by vyloučení dodavatele znemožnilo zadání veřejné zakázky a existuje naléhavý veřejný zájem

¹ viz § 74 odst. 1 zákona – zjednodušeně řečeno neodsouzení za v zákoně vyjmenované trestné činy, neexistence nedoplatků na daních, veřejném zdravotním pojištění a sociálním pojištění a neexistence rozhodnutí o likvidaci, úpadku nebo nucené správě.

na plnění veřejné zakázky. Úřad má za to, že v situaci, kdy zadavatel v krajně naléhavé situaci vyvolané povodní oprávněně jedná v JŘBU o uzavření smlouvy, která má zajistit zvládnutí povodně či nutně, operativní odstranění jejich bezprostředních následků, budou podmínky § 75 odst. 2 zákona naplněny. V souvislosti s JŘBU je pak třeba upozornit na povinnosti dle § 122 odst. 5–8 zákona související s identifikací skutečného majitele. Zákon v tomto směru žádnou výjimku nestanovuje, nicméně v souvislosti s případným trestáním z pohledu Úřadu nemusí při nesplnění této povinnosti dojít k naplnění skutkové podstaty přestupku.

Po uzavření smlouvy by zadavatel neměl zapomenout:

- do 30 dnů odeslat do Věstníku veřejných zakázek, případně do Úředního věstníku EU (jde-li o nadlimitní veřejnou zakázku) oznámení o výsledku zadávacího řízení,
- ve stejné lhůtě splnit uveřejňovací povinnosti ve vztahu ke smlouvě (§ 219 zákona, zákon o registru smluv),
- do 30 pracovních dnů uveřejnit na svém profilu písemnou zprávu s náležitostmi dle § 217 zákona.

III. Veřejné zakázky zadávané v rámci zvláštních bezpečnostních opatření

Podle § 29 odst. 1 písm. c) zákona není zadavatel povinen zadávat podle tohoto zákona veřejné zakázky, jestliže jde o veřejné zakázky, které jsou zadávány v rámci zvláštních bezpečnostních opatření a současně nelze učinit takové opatření, které by provedení zadávacího řízení umožňovalo. Jedná se o případy, kdy způsob zadání těchto zakázek upravují zvláštní právní předpisy. Jde například o zákon č. 239/2000 sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 240/2000 sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 241/2000 sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Při využití předemtné výjimky by se tak mělo jednat o naléhavost, kdy by prodloužení způsobené provedením zadávacího řízení způsobilo zejména hrozbu pro bezpečnost osob nebo majetku. Tuto výjimku tak není možné použít, pokud krizová situace ještě nenastala nebo již pominula, anebo neexistuje-li okolnost časové tísně vyvolávající potřebu zásahu. Lze tak uvažovat o pořízení jednorázových či krátkodobých plnění. Na ostatní veřejné zakázky zadávané v době krizového stavu nelze výjimku uplatnit, což však nevylučuje možnost zadání v jednacím řízení bez uveřejnění, pokud jsou splněny podmínky popsané výše v bodu II.

Odpovědi Úřadu na dotazy zadavatelů

Úřad rovněž odpovídá na dotazy veřejných zadavatelů související s problematikou zadávání veřejných zakázek v důsledku povodní. Tyto odpovědi bude Úřad poskytovat na základě e-mailové žádosti zadavatele, po sdělení konkrétních identifikačních údajů zadavatele. Dotazy zadavatelů lze zasílat na e-mail: vz.povodne@uohs.gov.cz.